

Bedens Eğitimi ve Spor Eğitiminde Yenilikçi Öğretim Yaklaşımları ve Pedagojik Tasarım Perspektifi

Taner Yılmaz¹

Zeynep Dikbaş²

Özet

Eğitimi şekillendiren en önemli iki unsur öğrenci ve öğretmendir. Bu dinamiği en üst düzeyde tutabilmek ve küresel eğitim anlayışına ayak uydurabilmek adına yenilikçi öğretim yaklaşımları ve pedagojik tasarım perspektifleri bir arada kullanılmaya başlamıştır. 20. yüzyıl eğitim sisteminde öğrencinin daha pasif kaldığı, daimici ve esasici yaklaşım ilkelerinin benimsendiği daha sınırlayıcı bir görüş benimsenirken, 21. yüzyılda ise öğretmenin yol gösterici yaklaşımıyla birlikte öğrencinin aktif katılımının önemsendiği ve sorgulamaya teşvik eden bir eğitim sistemi tasarlanmıştır. Bu sebeple yenilikçi öğretim yaklaşımları ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Eğitimde sistem bu doğrultuda ilerlerken beden eğitimi dersi de kendini güncellemiştir. Bu bağlamda sadece psikomotor alanı öncelemekten kaçınarak bilişsel ve duyuşsal gelişim alanlarını da öğretim anlayışına entegre etmiştir. Bu yaklaşım ışığında beden eğitimi ve spor eğitimine yeni bir soluk getirilerek fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişim desteklenmiştir. Bu öğretim dönüşümünün yaklaşımlar açısından birleştiği nokta ise öğrencilerin aktif katılımlarının önemsenmesidir. Öğretim yaklaşımlarının yanında pedagojik tasarım, doğru öğrenme yöntemlerinin belirlenmesinde, öğrenme sürecinde uygun hedef ve içeriklerin tespit edilmesinde aynı zamanda ölçme-değerlendirme aşamalarının işleyişinde sistemin bütünü koruyan en önemli unsurdur. Bir çark gibi devinimini devam ettirerek öğrencinin hedeflenen amaca uygun, sistemli ve etkili biçimde öğrenme sürecini yapılandırmasını sağlar. Pedagojik tasarım süreci uygulanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları, hazırbulunuşlukları, yaşları

1 Doç. Dr., Uşak Üniversitesi, taner.yilmaz@usak.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7443-6753

2 Yüksek Lisans Öğrencisi, Uşak Üniversitesi, zeynepnazlidikbas@outlook.com, ORCID ID: 0009-0001-7145-2253

ve öğrenme stilleri göz önünde bulundurulmaktadır. Bu durumun nedeni öğrencilerin kişisel özellikleri ile öğretim ortamı arasında bağ kurulduğunda pedagojik tasarım yaklaşımlarının daha etkili olmasına dayanmaktadır.

Beden eğitimi ve spor eğitimi kapsamında yenilikçi öğretim yaklaşımları ile pedagojik tasarım yaklaşımlarının birbirine entegre edilerek her birey için kişiselleştirilmiş planlar sunulması öğrencilerin derse daha motive katılmalarını sağlayarak başarı düzeylerinin artmasına imkan tanımıştır.

1. GİRİŞ

20. yüzyılın son yıllarında küresel dünyanın yenilikçi bakış açısını yakalamaya başlayan ve 21. yüzyılın içerisinde yeni bir yol haritası çizen Türkiye, birçok alanda gelişim göstererek hedefleri doğrultusunda ilerlemeye başlamıştır. Her alanda değişimi getiren ve uygulamayı kolaylaştıran ana etmen öğrenmeyi sürdürmektir. Yeniçağ analiz edebilmek, bilgiye ulaşarak bu doğrultuda onu verimli bir araç olarak kullanabilmek, toplumun ihtiyaçlarını öngörerek cevaplar oluşturabilmek gerekmektedir. Bunun için eğitim sisteminin 21. yüzyılın gerekliliklerine uygun hale getirilmesi ve bazı noktaların kökten değiştirilmesi gereklidir. Çünkü değişime açık olmayan ve kendini yenilemekten kaçınan bir öğretmenin çağın gerisinde kalmış çocuklar yetiştirmekten kaçınması mümkün değildir (Çiftçi ve ark., 2021). Öte yandan 21. yüzyıl ile birlikte öğrenen profili de birçok açıdan değişim göstermiştir. Çocuklar dijital bir ortama doğmuş ve bu şekilde büyüyerek fiziki ve sosyal hayatlarını şekillendirmişlerdir. Bu bağlamda eğitim sistemini yeniden şekillendirirken öğretmen ve öğrenci ikilisinden maksimum verimi almak için dijital çağın gerisinde kalmamak ve iki unsuru birbirine yaklaştırmak son derece önemli rol oynamaktadır.

Günümüzde bireylerin en çok akademik bilgi düzeylerine yatırım yapıyor gibi görünmektedir. Fakat bunun yanında fiziksel, sosyal ve duyuşsal alanlardaki gelişimler de günümüz eğitim anlayışının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım doğrultusunda beden eğitimi ve spor eğitimi bireylerin yaşam boyu fiziksel aktivite alışkanlığı kazanmasında, sağlıklı yaşam ilişkileri geliştirmesinde ve toplumsal becerilerinin güçlenmesinde temel bir eğitim alanı olarak öne çıkmaktadır (Siedentop ve ark., 2019). Ancak eski öğrenci profilinden uzaklaşmış olması ve beraberinde gelen teknolojik ilerlemeler 21. yüzyıla yönelik eğitim beklentilerinin artmasına ve beden eğitimi ve spor eğitiminde geleneksel öğretim yaklaşımlarının sorgulanmasına yol açmıştır. Bu sorgulama yenilikçi pedagojilere olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.

2. YENİLİKÇİ YAKLAŞIM KAVRAMI

2.1. Yenilik Nedir?

Yenilik kavramı latince “inovasyon” kelimesinden gelerek Türk Dil Kurumu sözlüğüne eklenmiştir (Yurdakul ve ark., 2024). Bu kavram ilk olarak J. A. Schumpeter tarafından ele alınmıştır. Litaretürde “şey (ürün)” ve “süreç” unsurlarının bir noktada birleşerek aynı anlamı çağrıştırmalarıyla anlam kazanmış bir kavram olarak ifade edilmektedir. Rogers tarafından yenilik “Herkes tarafından ilk defa benimsenen fikirler, uygulamalar veya nesnelere” şeklinde tanımlanmaktadır. Burada yenilik “şey” olarak ifade edilir. Öte yandan Dosi tarafından yenilik “Ortaya çıkma sürecinde yeni bir fikri, yöntemi ya da yapılandırmayı araştırmak, keşfetmek, geliştirmek ve taklit etmek” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımda bahsedilen yenilik fikri de “süreç” unsuruna atıfta bulunmaktadır (Oğuztürk, 2003).

2.2 Eğitimde Yenilikçi Yaklaşımın Özellikleri

Eğitimde yenilik anlayışı teknolojinin hayatımıza girmesiyle daha popüler hale gelmiştir. Ancak geriye dönüp bakıldığında yıllar boyunca eğitimde yenilik süreci hep var olmuştur. 20. yüzyılın sonlarındaki eğitim anlayışı daha katı, öğretmenin merkezde olduğu ve öğrencinin pasif rol oynadığı, öğrencileri sorgulamaya teşvik etmeyen ve herkes için aynı programın kullanıldığı bir sistem iken 21. yüzyılda dönüşerek ve yenilenecek öğrenciyi merkeze almış ve öğretmeni rehber rolünde konumlandırmıştır. Aynı zamanda her öğrenci için kişiselleştirilmiş planlar uygulamaya girmiştir. Öğrencinin yaparak yaşayarak aktif öğrenme sağlamasına önem gösterilmeye başlanmıştır. Öğrenme süreci zihinsel süreçlere indirgenmekten çıkarak bedeninin de aktif rol oynamasına imkan tanımıştır (Tümen, 2025). Böylece öğrenci deneyimlerinden yola çıkarak problem çözme becerisi kazanmış, iş birliği yaparak akran desteğinin gücünü keşfetmiş ve eleştirel düşünme becerileri geliştirmiştir (Casey ve Kirk, 2020). Eğitimde yenilikçi yaklaşımın bir diğer özelliği de ölçme ve değerlendirmenin süreç odaklı yapılmasıdır. Eğitim bir sürece yayılır ve hemen sonuç beklenmez. Öğrenme ise sürecin tamamına yayılır. Bu süreçte öğrencinin öz değerlendirmesi, akran değerlendirmesi ve performansına göre bir yol izlenir (Black ve Wiliam, 2009). Gerekirse öğrenme yöntemi değiştirilir. Aynı zamanda yaşam boyu öğrenme ilkesi desteklenerek öğrenme sürecinin okul sonrasına taşınması ve devam etmesi amaçlanır. Bu ilke öğrencinin öz motivasyon becerisini, öğrenmeyi öğrenme becerisini ve merak duygusunu destekler (OECD, 2018). Bu kuramsal çerçeve, yükseköğretim düzeyinde gerçekleştirilen güncel araştırmalarla da desteklenmektedir. Özellikle kriz dönemlerinde eğitimin niteliği, öğrencinin aidiyet duygusu ve okul bağlılığı

açısından belirleyici olmaktadır. Yılmaz ve Tanır (2024), tarafından yürütülen araştırmada deprem sonrası zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitim sürecinin üniversite öğrencilerinde okula yabancılaşma algısını düşük ve orta düzeyde artırdığı tespit edilmiştir. Bu bulgu, teknolojinin eğitimde önemli bir araç olmakla birlikte pedagojik tasarımın niteliğinin belirleyici olduğunu göstermektedir.

Teknoloji unsuru eğitimde yenilikçi yaklaşımın olmazsa olmaz pedagojik araçlarından biridir. Çünkü bu sayede eğitim daha esnek ve erişilebilir hale gelmektedir. Dijital öğrenme ortamları oluşturularak çevrim içi içerikler mümkün kılınır ve bütüncül öğretim etkinlikleri arttırılır. Bu bağlamda öğretim yöntemleri üzerinde yapılan deneme yanılmalar ve son yıllardaki teknoloji entegrasi bizi 21. yüzyılın ilk çeyreğine kadar taşımıştır.

3. BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİNDE YENİLİKÇİ ÖĞRETİM YAKLAŞIMLARI

20. yüzyıl eğitim felsefesinde daimici ve esasici yaklaşım ilkeleri benimsenerek öğretmen daima merkezde tutulmuş ve etkin rol oynamıştır. 21. yüzyılda öğrencinin beden eğitimi ve spor derslerinde öğrenme-öğretme etkinliklerine aktif katılımını sağlayan ilerlemeci, yeniden yapılandırmacı, varoluşçu ve benzeri yaklaşım ilkeleri ön plana çıkartılmıştır (Demirhan, 1997). Yeni yüzyılda eğitim sistemlerinde başlayan değişimler ve dönüşümler bütüncül bir yapılandırmayı beraberinde getirmiştir. Böylece bilişsel ve duyuşsal gelişim alanları etkilendiği kadar psikomotor alanda yeniçağın gerekliliklerine uygun olarak gelişim göstermiştir. Bu bağlamda beden eğitimi ve spor eğitimi fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişime katkı sağlayan önemli bir disiplin olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel öğretim yaklaşımlarının günümüz bakış açısına ve ihtiyaçlarına uyum sağlayamamasından kaynaklı beden eğitimi derslerinde de yenilikçi öğretim yaklaşımlarının yer bulması gerektiği sıklıkla vurgulanmaktadır. Yeni öğretim yaklaşımlarının en önemli özelliği öğrenciyi merkeze alarak aktif öğrenmeyi sağlamasıdır (Singh ve Kaur, 2025).

3.1. Öğrenci Merkezli Öğrenme Yaklaşımı

Günümüz beden eğitimi ve spor dersinin temel amacı çocukların gelişimi açısından sosyal, fiziksel, zihinsel ve duygusal kazanımlarını en üst düzeye yaklaştırmak ve yaşam boyu öğrenmelerini devam ettirmektir. Bu kazanımın gerçekleşmesini sağlayacak 3 temel unsur bulunmaktadır. Bunlar; öğrenci, öğretmen ve öğretim programıdır. Bu üçünün uyumlu bir ilişki içinde sisteme katılması gerekmektedir (Gülüm ve Bilir, 2011). Bu üçgende öğretmen yol gösterici ve süreci yöneten kişidir. Bilgiyi öğrenciye aktararak onu serbest bırakır ve kendisinin keşfetmesini bekler. Bu sayede öğrenci kendi kendine öğrenme

sorumluluğu kazanır. Karar almayı öğrenir ve kendi öğrenme hedeflerini belirleme fırsatı yakalar. Casey ve Kirk (2020), öğrenci merkezli uygulamaların beden eğitimi ve spor derslerinde bireysel farklılıkların daha etkili biçimde ele alınmasına olanak sağladığını belirtmektedir. Aynı zamanda araştırmalara göre beden eğitimi derslerinde öğrenci merkezli öğrenme ortamlarının oluşması öğrencilerin hem psikomotor becerilerini hem de ders motivasyonlarını olumlu yönde arttırmaktadır (Singh ve Kaur, 2025).

Ders Örneği;

Ortaokul beden eğitimi ve spor dersinde öğrencilere voleybol branşı için 4 farklı istasyondan oluşan bir antrenman kurulumu. Bu istasyonların biri manşet pas çalışması içindir. İkincisi parmak pas çalışması içindir. Üçüncüsü servisi geliştirmeye yöneliktir. Sonuncusu da çeviklik çabukluk becerisini geliştirmeye yöneliktir. Öğrenciler kendi fiziksel hazır oluşlarına göre istasyon sırasını ve tekrar sayısını belirler. Öğretmen, süreci takip eder ve pozitif – negatif geri bildirimlerde bulunur fakat öğrencilere karışmaz. Bu uygulama, öğrencilerin öz düzenleme ve sorumluluk alabilme becerilerini destekler (Casey ve ark., 2020; Siedentop ve ark., 2019; Zimmerman, 2002).

3.2. Aktif ve Deneysel Öğrenme Yaklaşımı

Aktif öğrenme yaklaşımı öğrencilerin öğrenme sürecine doğrudan katılımını esas alan bir yaklaşımdır. Beden eğitimi ve spor dersi diğer derslere göre psikomotor gelişimin daha ön planda tutulduğu bir ders olduğu için bu öğrenme yaklaşımı son derece önemli ve kullanışlıdır. Çünkü günümüz düşüncesine göre çocuğun yaparak yaşayarak kendi deneyimlerini yaratması hem fiziksel katılımını hem de bilişsel katılımını destekler. Böylece hem zihinsel hem de kaba ve ince motor becerileri daha hızlı gelişim gösterir. Başka bir deyişle zihin hareket şemasını hala çözmemiş olsa bile beden hareketi anlamlandırmaya ve gerçekleştirmeye devam etmesi kasları aktif kılar ve hafıza oluşturur. Böylece çok tekrar ve deneyimle öğrenme gerçekleşmiş olur. Nörobilimsel açıdan bakıldığında da fiziksel aktivitenin bilişsel işlevler üzerindeki etkileri güçlü bulgularla desteklenmektedir. Bu bulgulara göre hareket etmek öğrencileri sadece sağlık çerçevesinde değil aynı zamanda öğrenme performansını arttıracak şekilde de etkilemektedir. Güncel araştırmalara göre, hareket temelli öğrenme uygulamalarının sadece erken çocukluk döneminde değil sanılanın aksine ilköğretim ve ortaokul düzeylerinde de etkili olduğu görülmektedir (Tümen, 2025). Spor etkinlikleri, oyunlar ve takım çalışmaları, öğrencilerin gerçek yaşam deneyimleri kazanmalarını sağlayarak öğrenmeyi daha da kalıcı hale getirir. Bu yaklaşımla aynı zamanda iletişim becerileri ve işbirliği kazanımları da geliştirilir (Shahril ve ark., 2023).

Ders Örneği;

Lise düzeyinde işlenen beden eğitimi dersinde takım sporları konulu bir ders işlenmektedir. Öğretmen tarafından öğrencilere belirli taktiksel problemler (örneğin; savunmada boş alan oluşturma) verilir. Öğrenciler farklı oyun denemeleri yaparak hangi stratejinin daha iyi olduğuna karar verir ve deneyim yoluyla keşfeder.

3.3. Oyun Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı

Bu öğrenme yaklaşımı beden eğitimi ve spor eğitiminde en sevilen ve etkili yaklaşımlardan biridir. Çünkü öğrenme süreci tamamen eğitici oyunlar vasıtasıyla gerçekleştirilir. Öğrenciler oyun oynadığını düşünürken bir yandan da zihinsel bir altyapı oluşturur ve motive olurlar. Derse katılımları artar. Yapılan araştırmalara göre oyun tabanlı öğrenme yaklaşımları öğrenmenin kalıcılığını da arttırmaktadır (Ishak ve ark., 2025). Özellikle küçük yaş gruplarındaki oyun tabanlı öğrenmeler motor beceri gelişimini desteklerken, ortaöğretim ve yükseköğretim seviyelerinde ise taktiksel düşünme, problem çözme, iş birliği yapma ve karar verme becerilerini geliştirmektedir.

Ders Örneği;

İlkokul beden eğitimi dersinde “renkli hedef oyunu” oynanır. Öğrenciler farklı renkteki hedeflere top atarak puan toplar. Her renk, farklı motor beceriyi (denge, hız, koordinasyon) temsil eder. Oyun sonunda öğrenciler tarafından hangi becerilerin geliştirildiği tartışılır.

3.4. Teknoloji Destekli Öğretim Yaklaşımı

Teknoloji destekli öğretim, öğrenme sürecine dijital araçların katkıda bulunmasıdır. Dijital cihazlarla birlikte öğretim sadece sınıfta yapılmaktan çıkmış her yerde yapılabilir hale gelmiştir. Böylece zamandan ve mekandan tasarruf edilerek eğitimin daha ulaşılabilir şekle bürünmesi sağlanmıştır (Horn ve Staker, 2014). Beden eğitimi derslerinde öğretilmek istenilen bilgi ve beceriler videolar, animasyonlar, çevrim içi öğrenme platformları, giyilebilir teknolojiler vb. mobil uygulamalar yardımıyla desteklenerek daha eğlenceli ve eğitici bir hale getirilmiştir (Sümer, 2020). Bu yaklaşımla öğrenciler performansları hakkında anlık olarak geri bildirim alma olanağı yakalamıştır (Black ve Wiliam, 2009). Bu sayede hatalarını düzeltme hızları azalmış ve gelişim süreleri olumlu yönde etkilenmiştir. Özellikle teknik hareketlerin doğruluğunu ölçmede kullanılan video tabanlı analiz yöntemi öğrencilerin kendi gelişimlerini takip etmelerinde son derece fark yaratmaktadır. Aynı zamanda eğitimde gerçekleşen teknoloji entegrasyonunun öğrencilerin bilişsel

farkındalık düzeylerini arttırdığı ve öğrenme sürecini kısaltarak daha etkili bir sistem halini getirdiği belirtilmektedir (Mishra ve Koehler, 2006).

Ders Örneği;

6. sınıf beden eğitimi dersinde basketbol branşında şut atma tekniği işlenilmektedir. Bunun için öğrencilerin şut atma teknikleri tablet ile kaydedilir. Ders sonunda çekilen videolar öğrenciler tarafından izlenerek olumlu – olumsuz dönütler paylaşılır ve öğrencilerin kendi performanslarını gözlemlemelerine imkan tanınır.

3.5. Karma (Blended) Öğrenme Yaklaşımı

Yenilikçi yaklaşımlardan biri olan karma öğrenme yaklaşımında çevrim içi öğrenme ortamları ve yüz yüze öğretimden bir arada faydalanılır. İkisini aynı anda kullanmak zamansal açıdan çok da kolay olmadığı için planlı ve pedagojik bir bütünsellik içinde olması gerekir. Graham (2013), bu yaklaşımın asıl amacının, yüz yüze olmanın sağladığı sosyallikle çevrim içi öğrenmenin esnekliği ve bireyselliğini harmanlayarak pozitif bir öğretim ortamı yaratmak olduğunu vurgulamıştır. Beden eğitimi derslerinde teori ve uygulama aşamaları açısından karma yaklaşım bir köprü görevi görür. Çünkü bu sayede antrenman ilkeleri, sağlık bilgisi, motor öğrenme kuramları ve sporla ilişkili kavramsal içerikler çevrim içi ortamlarda sunulurken, uygulama gerektiren kısımlar yüz yüze şekilde gerçekleştirilir (Tangriyev, 2025). Bu durum, öğrencilerin dersten daha çok zevk almasına aynı zamanda ders motivasyonlarını yüksek tutmalarına fayda sağlar. Bir diğer önemli özelliğe çevrim içi derslerde öğrencilerin kendi öğrenme hızlarına göre ilerleyerek, uygun materyallerle bol tekrar imkanı sağlayabilmesidir. Bu şekilde öğrencilerin öğrenme süreçleri bireysellik kazanır. Aynı zamanda özgüvenleri sarsılmaz ve derse adapte olmaya istek gösterirler (Horn ve Staker, 2014).

Ders Örneği;

Üniversite kapsamındaki antrenman bilimleri dersinin teorik kısmı çevrim içi platformlar aracılığıyla öğrenciye aktarılır. Uygulama gerektiren aktif kısım ise yüz yüze şekilde spor salonunda işlenir. Bu sayede önce teorik kısmın işlenmesiyle kısa süreli belleğe gelen bilgiler, uygulamalar yardımıyla daha kalıcı hale gelerek uzun süreli belleğe aktarılır.

3.6. Ters Yüz (Flipped) Öğrenme Yaklaşımı

Bu yaklaşımda öğrenciler, ders öncesinde dijital öğrenme materyalleri aracılığıyla o haftaki işlenecek konuyu önceden araştırarak bilgi sahibi olurlar. Böylece öğrenme sürecinde aktif rol oynayarak kendi hızlarında ve düzeylerinde

derse hazırlanarak gelirler. Sınıf içi zamanda ise öğrendikleri bilgileri pekiştirerek derinleştirirler ve anlamlı bir öğrenme sağlamış olurlar. Bishop ve Verleger (2013), bu modelin öğrencilerin derse hazırlıklı gelmelerini teşvik ettiğini ve sınıf içi etkileşimi artırdığını belirtmektedir. Bu yönüyle ters yüz öğrenme, öğrenci merkezli öğretim anlayışıyla güçlü bir uyum göstermektedir.

Ders Örneği;

Ders öncesinde öğrenci, futbolda şut tekniği ile ilgili açıklayıcı ve öğretici bir video izler. Sonrasında bir sunum hazırlayarak bunu çevrim içi öğrenme platformuna yükler. Materyallerde şut atışının temel aşamaları (ayak pozisyonu, vücudun hareketi, ellerin konumu, vb.) açıklanır. Ders esnasında teorik anlatım yapılmaz. Öğrenciler uygulamayla öğrendiklerini pekiştirir. Ayrıca, öğretmen uygulama esnasında öğrencilere geri bildirimlerde bulunur.

4. PEDAGOJİK TASARIM KAVRAMI

Pedagojik tasarım, öğrencinin sistemli, amacına uygun ve etkili bir şekilde öğrenimini planlayan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım öğrenme sürecini bütüncül bir sistem olarak ele almaktadır. Bu bağlamda pedagojik tasarım; öğrenciler için doğru öğrenme hedefleri ve içerikleri belirlemede, uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin seçilmesinde, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde eksiksiz bir çark gibi dönmektedir. Pedagojik tasarımın temel amacı, öğrencilerin bireysel özelliklerini göz ardı etmeden öğrenme deneyimlerini anlamlı ve kalıcı hale getirmektir. Yani bu yaklaşımın benimsediği en önemli özellik öğrenen merkezli bir anlayış sergilemesidir. Öğrencilerin yaşı, hazırbulunuşlukları, öğrenme stilleri ve bireysel farklılıkları dikkate alınarak tasarım süreci başlatılır. Dick ve ark. (2015), bir pedagojik tasarımın etkili olabilmesi için öğretim ortamı ve öğrenenlerin kişisel özellikleri arasında bir bağ kurulması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bu yaklaşımda öğretmen, rehber rolünde aktif kalarak süreci planlamalı sadece içeriği aktarmakla kalmamalıdır.

Litaretürde pedagojik tasarım ve öğretim tasarımı kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Fakat ikisi de öğretim sürecinin iki temel kavramı olsa da odak noktaları bakımından ayrılmaktadırlar. Öğretim tasarımı kavramı daha teknik ve yönetsel bir yaklaşımdır. Öğretim nasıl düzenlenmelidir, hangi adımlar izlenmelidir, süreç sistemli bir hale nasıl getirilebilir gibi sorulara yanıt arar (Dick ve ark., 2015). Pedagojik tasarım ise öğretim sürecinde sadece yapısal boyutla ilgilenmez. Öğrenme felsefesini, eğitsel değerleri, öğrenci özelliklerini de içine alan geniş bir yelpazedir (Reigeluth, 2013).

Pedagojik tasarım uygulama ağırlıklı alanlarda, özellikle de beden eğitimi ve spor eğitimi dersinde öğrenme sürecini amaçlı ve motive bir şekilde yürütmek açısından çok etkilidir. Beden eğitimi dersleri aksamaması gereken kazanımlara

göre, aşama aşama ve temel oluşturularak öğrencilere aktarıldığı için belirli bir yapılandırılmayla yürütülmesi son derece fayda sağlar. Böylece öğretim sürecinin etkililiği artmış olur (Dick ve ark., 2015). Aynı zamanda beden eğitimi dersi fiziksel aktivitenin daha yoğun olduğu bir ders olduğundan pedagojik tasarım sayesinde bireysel farklılıklara özen gösterilir ve tüm öğrencilerin uygulama sürecine kendi yeterlilikleri dahilinde katılmasına imkan sağlanır. Bu sayede kapsayıcı bir beden eğitimi anlayışı benimsenmiş olur.

5. BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİNDE PEDAGOJİK TASARIM MODELLERİ

Beden eğitimi ve spor eğitimi, öğrencilerin fiziksel, bilişsel, duyuşsal ve sosyal olarak tüm becerilerini geliştirmeyi hedefleyen kümülatif bir eğitim alanıdır. İçinde birçok alanı barındırdığı için sistematik ve kuramsal temeller çerçevesinde olması gerekir. Pedagojik tasarım modellerinin ortaya çıkışı bu açıdan öğretim sürecini, yöntemleri, hedefleri, ölçme ve değerlendirmeleri bir düzene oturtma da son derece yararlı olmuştur.

5.1. Pedagojik Tasarımı Destekleyen Kuramsal Çerçeve: TPACK

TPACK (Technological Pedagogical Content Knowledge) bir tasarım modeli olmasından ziyade pedagojik bir yeterlilik çerçevesidir. Öğretmenlerin doğru bir pedagojik tasarım modeli oluşturabilmeleri için gerekli olan donanımı kazanmalarını sağlayan bilgi alanlarını barındırmaktadır. İçerisinde alan bilgisi, pedagojik bilgi ve teknoloji bilgisi bulunmaktadır. Beden eğitimi ve spor eğitiminde öğretmenlerin, teknolojiyi kullanarak spor branşlarını ilgilendiren içerikleri, uygun öğretim yöntemleriyle buluşturmaları gerekmektedir. Böylece bu üçlünün sistematik çalışması pedagojik tasarımın niteliğini arttırarak öğrenme sürecini daha verimli hale getirmektedir (Mishra ve Koehler, 2006).

5.2. Klasik Pedagojik Tasarım Modelleri: ADDIE ve ASSURE

ADDIE modeli pedagojik tasarım alanında en yaygın modellerden biridir. Açılımı analiz (analysis), tasarım (design), geliştirme (development), uygulama (implementation) ve değerlendirme (evaluation) şeklindedir. Bu model beden eğitimi ve spor eğitimi dersi kapsamında öğrencilerin yaş, gelişim düzeyi ve fiziksel yeterliliklerinin analiz edilmesiyle başlar. Buna göre ders hedefleri belirlenir ve uygun öğretim etkinlikleri tasarlanır. Daha sonra öğrencinin ilerleyişine göre öğretim etkinlikleri geliştirilir ve uygulamaya geçilir. Ders planlarının sistematik ölçüde planlanması ve ölçülebilir bir düzende olması gerekmektedir (Dick ve ark., 2015).

ASSURE modeli de ADDIE modeli ile benzer niteliklerdedir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları analiz edilir ve aktif katılımları sağlanır. Öğrenim kazanımları açıkça belirlenir. Ayırıştığı nokta ise teknolojinin daha aktif şekilde kullanılmasıdır. Beden eğitimi derslerinde video analizleri, mobil uygulamalar ve dijital ölçme araçları kullanılarak mobil araçlar öğretime entegre edilir (Heinich ve ark., 2002).

5.3. Kapsayıcı Pedagojik Tasarım Yaklaşımı: Evrensel Tasarım (UDL)

Evrensel tasarım (Universal Design for Learning – UDL), pedagojik tasarım modelinin kapsayıcılık boyutuyla ilgilenir. Hedeflenen tasarım, öğretim ortamlarının öğrenci ayırt etmeksizin erişilebilir olmasıdır. Tüm öğrencilerin öğrenme yeterlilikleri aynı olmadığı için öğrenme yolları çeşitlendirilerek sunulması gerekir. Böylece öğrenciler sunulan yollardan birini seçerek öğrenme süreçlerini kolaylaştırır. Beden eğitimi derslerinde fiziksel yeterlilikler yeterince ön planda olduğu için bu yaklaşım farklı alternatifler sunarak öğrenememe kaygısını ortadan kaldırır (CAST, 2018).

5.4. Beden Eğitimi Alanına Özgü Pedagojik Tasarım: Modellere Dayalı Öğretim (MBP)

Bu yaklaşım, SHAPE America ulusal standartları kapsamında uygulama temelli olarak beden eğitimi için geliştirilmiştir. Bütün bir öğretim planının yapılandırılarak öğrenme hedeflerinin gerçekleştirilmesi amaçlanır. Bu yaklaşım doğrultusunda beden eğitimi derslerinde öğretmenin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor kazanımları harmanlayarak belirli modeller öncülüğünde sınıf içindeki öğretim kararlarını planlaması gerekmektedir. Böylece pedagojik tasarım sürecinde hedeflere göre modeller seçilerek uygulamaya geçmesi sağlanır. Ve belirlenen modellerin dışına çıkılmayacağından öğretmenin karar verme süreçleri standartlaşmış olacaktır (Metzler ve Colquitt, 2021).

Bu modeller kapsamında şunlar verilebilir:

- 1- Doğrudan Öğretim Modeli
- 2- Bireyselleştirilmiş Model
- 3- İş Birliğine Dayalı Öğrenme Modeli
- 4- Spor Eğitimi Modeli
- 5- Akran Öğretimi Modeli
- 6- Sorgulama Temelli Öğretim Modeli
- 7- Taktiksel Oyunlar Modeli

8- Kişisel-Sosyal Sorumluluk Modeli

5.5. Yenilikçi Pedagojik Tasarım Yaklaşımı: Oyunlaştırma

Bu tasarım, oyun öğelerinin öğretim sürecine dahil edilmesiyle öğrenci motivasyonunu arttırarak derse adapte olma konusunda son derece etkilidir. Beden eğitimi derslerinde kullanılan puan, rozet, görev ve seviye gibi unsurlar dersin daha verimli geçmesini sağlarken aynı zamanda eğlenirken öğrenme becerisine katkıda bulunur. Oyunlaştırma ile sosyalitesi düşük olan öğrencileri derse dahil etmek ve aktivite de bulunmak istemeyenleri harekete teşvik etmek kolaylaşmaktadır (Deterding ve ark, 2011).

Model/ Yaklaşım	Model Türü	Temel Amaç	Öğretmenin Rolü	Öğrencinin Rolü	Beden Eğitimi Derslerinde Kullanım Alanı
ADDIE Modeli	Klasik pedagojik / öğretim tasarımı modeli	Öğretim sürecini sistematik ve aşamalı biçimde planlamak	Süreci analiz eden, tasarlayan ve değerlendiren planlayıcı	Tasarlanmış öğrenme sürecine aktif katılan öğrenen	Ders planı oluşturma, kazanımların belirlenmesi, ölçme-değerlendirme süreçlerinin yapılandırılması
ASSURE Modeli	Teknoloji destekli pedagojik tasarım modeli	Öğrenci özellikleri ve teknoloji entegrasyonu ile etkili öğretim	Öğrenen analizine dayalı öğretimi yönlendiren rehber	Etkinliklere aktif katılan, teknolojiyi kullanan öğrenen	Video destekli beceri öğretimi, dijital ölçme araçları, mobil uygulamalar

TPACK Modeli	Pedagojik yeterlik çerçevesi	Öğretmenin teknoloji, alan ve pedagojik bilgiyi bütünleştirmesi	İçerik, pedagojik yöntem ve teknolojiyi bütünleştiren uygulayıcı	Teknolojiyle desteklenen öğrenme ortamında aktif katılımcı	Akıllı tahta, video analiz, giyilebilir teknolojilerin pedagojik amaçla kullanımı
Evrensel Tasarım (UDL)	Kapsayıcı pedagojik tasarım yaklaşımı	Tüm öğrenciler için erişilebilir ve esnek öğrenme ortamı oluşturmak	Öğrenme yollarını çeşitlendiren ve uyarlayan tasarımcı	Kendi öğrenme yolunu seçebilen birey	Farklı fiziksel yeterliliklere sahip öğrenciler için alternatif etkinlikler

Oyunlaştırma Temelli Tasarım	Yenilikçi pedagojik tasarım yaklaşımı	Motivasyon ve derse katılımı artırmak	Öğrenme sürecini oyun öğeleriyle yapılandırılan rehber	Görevleri tamamlayan, süreçte aktif ve istekli öğrenen	İstasyon çalışmaları, puan-rozet sistemi, takım temelli etkinlikler
Modellere Dayalı Öğretim (MBP)	Beden eğitimi odaklı pedagojik tasarım modeli	Belirli öğrenme hedeflerine yönelik bütüncül öğretim	Uygun öğretim modelini seçen ve uygulayan öğretici	Modelin gerektirdiği rolleri üstlenen öğrenen	Spor Eğitimi Modeli, İşbirlikli Öğrenme, Taktiksel Oyunlar

Bu tablo, beden eğitimi ve spor eğitiminde pedagojik tasarım modellerinin amaç, yapı ve uygulama alanları açısından farklılaştığını, ancak birbirini tamamlayıcı nitelikte olduğunu göstermektedir (Dick ve ark., 2015; Heinich ve ark., 2002; Mishra ve Koehler, 2006; CAST, 2018; Metzler ve Colquitt, 2021; Deterding ve ark., 2011).

6. YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR İLE PEDAGOJİK TASARIMIN BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

Yeni eğitim anlayışlarıyla birlikte beden eğitimi ve spor eğitiminde pedagojik tasarım süreci kapsamında yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü öğrenciyi merkeze alan, aktif katılımını önemseyen ve esnek öğrenme ortamları yaratan yenilikçi öğretim yaklaşımları pedagojik tasarım sürecine dahil olmuştur. Böylece yeni yaklaşımlar planlı, tutarlı ve sürdürülebilir şekilde sisteme entegre edilmiştir (Dick ve ark., 2015; Reigeluth, 2013; Siedentop ve ark., 2019; Casey ve Kirk, 2020).

6.1. Öğrenen Özelliklerine Göre Tasarım

Yenilikçi yaklaşımların pedagojik tasarıma entegresinde ilk dikkat edilmesi gereken nokta öğrenci özellikleridir. Beden eğitimi dersi, beden ve hareket ilişkisinin sürekli kullanıldığı bir branş olduğu için öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun koşullarda planlama yapmak gerekmektedir. Bundan dolayı; yaş, gelişim düzeyi, fiziksel yeterlilik, motivasyon ve öğrenme hızları analiz edilerek pedagojik tasarımda düzenleme yapılmalıdır. Bu açıklamaya örnek olarak ADDIE VE ASSURE modellerinin “öğrenen analizi” aşaması verilebilir (Dick ve ark., 2015; Heinich ve ark., 2002). Aynı zamanda evrensel tasarım (UDL) yaklaşımının bütün öğrencileri içeren erişilebilir öğrenme ortamları oluşturma düşüncesi bu yaklaşımı desteklemektedir (CAST, 2018).

6.2. Hedef- İçerik- Yöntem Uyumu

Yenilikçi yaklaşımlar ve pedagojik tasarımın bütünleştirilmesinde diğer bir önemli nokta; öğrenme hedefleri, içerik ve öğretim yöntemlerinin uyum içinde olmasıdır. Beden eğitimi ve spor eğitiminde öğrenme hedeflerinin başında psikomotor becerileri geliştirmek gelse de bilişsel ve duyuşsal becerileri de göz ardı etmemek gerekir. Bunun için öğretim içerik ve yöntemlerinin bir arada tutarlı olarak yürütülmesi gerekir. Bu çerçevede modellere dayalı öğretim yaklaşımları yani spor eğitim modeli, iş birliğine dayalı öğrenme ve taktiksel oyunlarla ilgili modeller örnek gösterilebilir (Metzler ve Colquitt, 2021).

6.3. Ölçme- Değerlendirme ile Entegrasyon

Eğitim sürecinde son aşama ölçme- değerlendirme aşamasıdır. Bu sebeple pedagojik tasarım ve yenilikçi yaklaşımın birleşiminde de ölçme değerlendirme aşaması son derece önemlidir. 20. yüzyıl beden eğitimi derslerinde değerlendirme özellikle performansın gözlemine göre yapılırken yenilikçi yaklaşımlarla birlikte zihinsel gelişimin önemi de vurgulanmaya başlamıştır. Ölçme değerlendirme araçlarının öğretim hedeflerine uygun olarak belirlenmesi de pedagojik tasarımın amacına ulaşmasına katkıda bulunmaktadır.

Beden eğitimi derslerinde yenilikçi pedagojik tasarımın nitelikleri arasında öz değerlendirme ve akran değerlendirmesi gibi yöntemler bulunmaktadır. Bu yöntemler öğrencinin bilinçli öğrenmesini geliştirmekte ve öğrenmelerinin kalıcılığını sağlamaktadır (Gagné ve ark., 2005). Bu bağlamda beden eğitimi derslerindeki değerlendirme süreçleri hem öğrencilerin aldıkları eğitimin farkındalığını sağlarken hem de nasıl öğrendiklerini anlamalarına yardımcı olur.

7. SONUÇ

Beden eğitimi ve spor derslerine adapte edilen yenilikçi yaklaşımların en önemli kazanımlarından biri, öğrencilerin derse aktif katılımlarını sağlayarak öğretmeni rehber rolüne koymaktır. Böylece öğrencilerin deneyimlerini öğrenmelerine aktarmaları ve verimli öğrenme gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Bu süreçte öğrencilerin fiziksel aktiviteleri severek yapmalarını sağlayan başlıca etmenler öğrenci merkezli, oyun temelli ve teknoloji destekli eğitim modelleridir.

Bu yaklaşımlar vasıtasıyla psikomotor beceriler geliştirilmiş, bilişsel farkındalık düzeyleri arttırılmış, problem çözme ve sosyalleşme becerileri desteklenmiştir (Siedentop ve ark., 2019).

Günümüzde öğrenme hedefleri ve öğretim ilkeleri arasındaki bağın, pedagojik tasarım ve yenilikçi yaklaşımların birbirinin içine dahil edilmesiyle sağlamlaştığı

düşünülmektedir. ADDIE ve ASSURE gibi tasarım modelleri doğrultusunda yapılandırılan dersler sayesinde öğrenme süreci daha sistematik ve ölçülebilir hale gelmektedir. Aynı zamanda TPACK ve Evrensel Tasarım (UDL) modelleri de teknoloji kullanımıyla öğretim sürecine dahil olarak eğitimdeki boşlukları doldurmuş ve kapsayıcı öğrenme ortamları oluşturmuştur (Mishra ve Koehler, 2006; CAST, 2018). Bu noktada öğretmenlere de çok fazla iş düşmektedir. Çünkü yenilikçi yaklaşımlara adapte olabilmek için kendilerini geliştirerek bazı yeterlilikleri yerine getirmeleri gerekmektedir. Özellikle beden eğitimi dersi gibi uygulama temelli bir dersin planını hazırlarken öğrencilerin özellikleri dikkate alınarak, hedef-içerik-yöntem unsurları uyumlu şekilde birleştirilerek ve ölçme-değerlendirme süreçleri göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu bağlamda pedagojik tasarım modelleri, öğretmenler açısından rehber olarak nitelendirilmektedir (Dick ve ark., 2015). Ayrıca dijital araçların tüm derslerde olduğu gibi beden eğitimi derslerine de entegre edilmesiyle öğretmenler için yine bir gelişim alanı doğmuştur. Çünkü beden eğitimi derslerinde teknolojiyle doğrudan bağlantısı olan ters yüz öğrenme yaklaşımları, dijital geri bildirim uygulamaları ve oyunlaştırma yöntemleri kullanılmaya başlanmıştır. Bu sebeple yerinde saymaya devam eden ve yeniliği kabul etmeyen her öğretmen çağın gerisinde bir seyir izleyerek zamanla niteliklerini kaybedecektir.

Sonuç olarak, beden eğitimi ve spor eğitiminde yenilikçi yaklaşımların pedagojik tasarım modelleriyle bütünleştirilmesi öğretim süreçlerinin daha planlı, etkili ve başarılı bir sisteme oturtulması sürecinde önemli bir etkidir. Böylece öğrencilerin teorik olduğu kadar uygulamaya geçme yönlerinin de güçlenmesi sağlanacak ve yaşam boyu fiziksel aktivite alışkanlığı kazanmalarına katkı sağlayacaktır (Bailey, 2006; Dick ve ark., 2015; Kirk, 2010; Siedentop ve ark., 2019).

Kaynakça

- Bailey, R. (2006). Physical education and sport in schools: A review of benefits and outcomes. *Journal of School Health*, 76(8), 397–401. <https://doi.org/10.1111/j.1746-1561.2006.00132>.
- Bishop, J. L., & Verleger, M. A. (2013). The flipped classroom: A survey of the research. *ASEE National Conference Proceedings*, 30(9), 1–18.
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31. <https://doi.org/10.1007/s11092-008-9068-5>.
- CAST. (2018). Universal design for learning guidelines version 2.2. CAST. <http://udlguidelines.cast.org>.
- Casey, A., & Kirk, D. (2020). *Models-based practice in physical education*. Routledge.
- Çiftci, S., Yayla, A., & Sağlam, A. (2021). 21. yüzyıl becerileri bağlamında öğrenci, öğretmen ve eğitim ortamları. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 718–734. <https://doi.org/10.29000/rumelide.995863>.
- Demirhan, G. (1997). Beden eğitimi ve sporda öğretme-öğrenme etkinlikleri ve felsefe. *Spor Bilimleri Dergisi*, 8(1), 4–16.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining gamification. In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference* (pp. 9–15). ACM. <https://doi.org/10.1145/2181037.2181040>.
- Dick, W., Carey, L., & Carey, J. O. (2015). *The systematic design of instruction* (8th ed.). Pearson.
- Gagné, R. M., Wager, W. W., Golas, K. C., & Keller, J. M. (2005). *Principles of instructional design* (5th ed.). Wadsworth.
- Graham, CR (2013). Karma öğrenmede ortaya çıkan uygulama ve araştırmalar. *Uzaktan eğitim el kitabı* içinde (s. 333-350). Routledge.
- Gülüm, V., & Bilir, P. (2011). Beden eğitimi öğretim programının uygulanabilme koşullarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 57–64. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000200.
- Heinich, R., Molenda, M., Russell, J. D., & Smaldino, S. E. (2002). *Instructional media and technologies for learning* (7th ed.). Merrill Prentice Hall.
- Horn, MB ve Staker, H. (2014). *Karma: Okulları iyileştirmek için yıkıcı yeniliklerden yararlanmak*. John Wiley & Sons.
- Ishak, M., Awaluddin, A. ve Hasanuddin, MI (2025). Pengembangan Modeli Pembelajaran Penjas Yenilikçi Berbasis Modifikasi Teknik Dasar Buletangis Meningkatkan Partipasi Aktif Siswa'ya göre. *Endonezzya Fiziksel Aktivite Dergisi*, 5 (1), 108-120. <https://doi.org/10.59734/ijpa.v5i1.123>.
- Kirk, D. (2010). *Physical Education Futures* London: Routledge.

- Metzler, M. W., & Colquitt, G. T. (2021). *Instructional models for physical education* (4th ed.). Routledge.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030*. OECD Publishing.
- Oğuztürk, A. G. (2003). Yenilik kavramı ve teorik temelleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(2), 1–14.
- Reigeluth, C. M. (Ed.). (2013). *Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory* (Vol. 2). Routledge.
- Shahril, MI, Yin, TT ve Mustafa, LM (2023). Beden eğitimi ve sağlık eğitiminde alternatif pedagoji yaklaşımları. *Yüksek Öğretim Kuramı ve Uygulaması Dergisi*, 23 (6), 47-54.
- Siedentop, D., Hastie, P. ve Van der Mars, H. (2019). *Spor eğitimine dair eksiksiz rehber*. İnsan Kinetiği.
- Singh, J. ., & Kaur, R. . (2025). Beden Eğitiminde Yenilikçi Pedagojik Yaklaşımlar: Öğrenci Katılımını ve Motor Becerilerinin Gelişimini Artırma. *Yenidoğan Cerrahisi Dergisi*, 14 (27S), 540–551. Erişim adresi: <https://jneonatsurg.com/index.php/jns/article/view/6435>.
- Sümer, S. (2020). Mobil uygulama teknolojisi destekli beden eğitimi ve spor dersinin öğrencilerin hentbol performansına etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Tangriyev, A. T. (2025). Innovative approaches to developing professional fitness competencies of future physical education teachers. *Educator Insights: Journal of Teaching Theory and Practice*, 1(10), 44–55.
- Tümen, T. (2025). *Egzersiz ve hareket temelli öğrenme yaklaşımlarının eğitim ortamlarına entegrasyonu: Kuramsal bir bakış*. Eğitim Bilimlerinde Çağdaş Araştırmalar, 41.
- Whitehead, M. (2010). *Physical literacy: Throughout the lifecourse*. Routledge.
- Yılmaz, T., & Tanır, H. (2024). University alienation among sports science students in distance education following the earthquake. *Revista on line de Política e Gestão Educacional*.
- Yurdakul, İfaket, Kaya, P. ., Gökoğlan, A. ., & Altay, H. (2024). Eğitimde yenilikçi yaklaşımların geliştirilmesine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(1), 147–164. Geliş tarihi gönderen <https://uleder.com/index.php/uleder/article/view/426>.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory Into Practice*, 41(2), 64–70. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4102_2.